

目录

OBSAH

A

爱之，能勿劳乎 [2]

Milovat ho znamená nenechat ho libovat si v pohodlí.

B

饱食终日，无所用心 [4]

Ten, kdo má vždy plný žaludek, leč nedělá nic smysluplného, je jednoduše k ničemu.

博学于文，约之以礼 [6]

Vznešený člověk nesejde z cesty...

不愤不启，不悱不发 [8]

Neobjasňuji nic svým studentům, dokud se doopravdy nepokusí...

不患人之不己知〔10〕

Netrap se, že tvé schopnosti nejsou doceněny...

不患无位，患所以立〔12〕

Netrap se, že nemáš žádný úřednický post; strachuj se, máš-li dost znalostí či schopností na to takovou pozici zastávat.

不义而富且贵，于我如浮云〔14〕

Bohatství a pocty pramenící z nepoctivosti jsou pro mě než mraky plující po obloze.

不在其位，不谋其政〔16〕

Nepleť se do vládních záležitostí, za něž neodpovídáš.

D

大德不逾闲〔18〕

Dokud člověk ve velkých věcech nepřekračuje meze...

当仁，不让于师〔20〕

Když přijde na dobro, neustupuj ani svému učiteli.

道不同，不相为谋〔22〕

Ti, jejichž politické cesty jsou odlišné, se navzájem neradí.

道之以政，齐之以刑〔24〕

Vládnout lidu s pomocí zákonů a trestů...

德不孤，必有邻〔26〕

Ctnostný člověk nikdy nemůže být sám.
Vždy bude mít stejně smýšlející společníky.

弟子，入则孝，出则悌〔28〕

Doma by měly děti poslouchat rodiče...

F

发愤忘食，乐以忘忧〔30〕

Kníže Jie se tázal C' Lua na Konfucia...

父母在，不远游〔32〕

Dokud má člověk rodiče naživu, neměl by odcházet
nikam daleko.

父母之年，不可不知也〔34〕

Člověk by měl mít na paměti den narození svých rodičů...

富而可求也〔36〕

Usiloval bych o bohatství, kdyby bylo možné
dosáhnout ho poctivě.

富与贵，是人之所欲也〔38〕

Všichni lidé touží po bohatství a po vysokém postavení...

G

工欲善其事，必先利其器〔40〕

Přeje-li si řemeslník dokončit zdárně své dílo,
musí si nejprve připravit nástroje.

躬自厚而薄责于人〔42〕

Být přísný sám k sobě a shovívavý vůči ostatním
jistě ušetří člověka nepřátelství.

古之言之不出〔44〕

Kdysi dávno se lidé snažili vystříhat zbrklých prohlášení...

过而不改，是谓过矣〔46〕

Mít chyby a nesnažit se je napravit, to je opravdová chyba.

过犹不及〔48〕

Zajít příliš daleko je totéž jako nedojít dost daleko.

H

好学近乎知〔50〕

Ochota učit se svědčí o moudrosti, neboť může
zabránit hlouposti.

后生可畏〔52〕

Mladí lidé mají velké možnosti něčeho dosáhnout.

J

己所不欲，勿施于人 [54]

Nežádej po jiných, čeho si sám nepřeješ.

见善如不及，见不善如探汤 [56]

Snažit se být napřed a bát se zaostávat...

见贤思齐焉 [58]

Když se setkáš s ctnostným člověkem, uč se od něj.

敬鬼神而远之 [60]

Chová-li člověk v úctě duchy zemřelých,
a současně si od nich udržuje odstup...

君子不器 [62]

Vznešený člověk by neměl být jako nádoba.

君子不以言举人 [64]

Vznešený člověk nepovýší toho, jehož slova
jsou příjemná jeho uchu...

君子耻其言而过其行 [66]

Vznešený člověk považuje za ostudné,
předčí-li jeho slova jeho činy.

君子成人之美 [68]

Vznešený člověk pomáhá jiným konat dobré skutky...

君子固穷〔70〕

Přijde-li na vznešeného člověka bída, zůstane dál ctnostný.

君子和而不同〔72〕

Vznešený člověk se druží s ostatními lidmi,
ale nikoho slepě nenásleduje.

君子谋道不谋食〔74〕

Vznešený člověk se pilně věnuje studiu všeobecných teoretických poznatků, namísto aby se pachtil za jídlem a oblečením.

君子求诸己，小人求诸人〔76〕

Vznešený člověk klade přísné nároky na sebe, zatímco malý člověk klade přísné nároky na druhé.

君子去仁，恶乎成名〔78〕

Jak může být někdo nazýván vznešeným člověkem,
zpronevěřuje-li se dobru?

君子食无求饱，居无求安〔80〕

Vznešený člověk neusiluje ani o plný břich,
ani o pohodlné bydlení.

君子坦荡荡，小人长戚戚〔82〕

Vznešený člověk je vždy velkomyslný,
zatímco malý člověk je vždy naplněn úzkostí.

君子泰而不骄 [84]

Vznešený člověk si vždy zachovává klid,
aniž by byl nadutý...

君子以文会友 [86]

„Vznešený člověk získává přátele učením...“

君子忧道不忧贫 [88]

Vznešený člověk se nestrachuje, je-li v zemi bída,
ale panují-li v zemi řádné zákony.

君子有九思 [90]

Vznešený člověk si hledí následujících devíti věcí...

君子有三戒 [92]

Na tři věci by si měl vznešený člověk dávat v životě pozor...

君子欲讷于言而敏于行 [94]

Vznešený člověk by měl být rozvážný a opatrný,
když mluví, ale pohotový a čilý v jednání.

君子之过也，如日月之食焉 [96]

Chyby vznešeného člověka jsou jako zatmění slunce
a měsíce...

君子贞而不谅 [98]

Vznešený člověk dbá na poctivost, ne na maličkosti.

K

苛政猛于虎 [100]

Krutovláda je strašlivější tygra.

克己复礼为仁 [102]

Dobrý je ten, kdo se krotí, aby dodržoval obřady.

L

老者安之 [104]

Přeji si, aby staří lidé žili v míru a v pohodlí...

礼之用，和为贵 [106]

Při vykonávání obřadů je základem usilovat o soulad.

里仁为美 [108]

Člověk by si měl k životu vybrat místo, kde žijí dobří lidé.

M

名不正，则言不顺 [110]

Nedojde-li k ujasnění pojmů, pak to, co je řečeno, působí nepochopitelně.

Q

其身正，不令而行〔112〕

Bude-li se panovník chovat řádně, bude ho prostý lid poslouchat bez nařizování.

巧言令色〔114〕

Člověk, který říká slova sladká jako med a předstírá laskavost, nemůže být dobrý.

巧言乱德〔116〕

Sladká slova maří lidskou ctnost.

群居终日，言不及义〔118〕

Ti, kteří celý den jen prázdně tlachají...

R

人而无信，不知其可也〔120〕

Jak může být někdo dobrý, aniž by se jeho slovům dalo věřit?

人莫不饮食也〔122〕

Každý pije a jí...

人无远虑，必有近忧〔124〕

Když člověk vůbec neuvažuje a neplánuje dopředu,

dostaví se záhy starosti.

人一能之，己百之〔126〕

Jestliže někdo uspěje, vynaložil-li špetku úsilí,
vynaložím já úsilí stokrát tolik.

仁者，人也，亲亲为大〔128〕

Být dobrý znamená milovat lidi. Největší dobro je
milovat vlastní rodiče.

S

三军可夺帅也〔130〕

Armádu lze připravit o nejvyššího velitele,
ale člověka nelze připravit o jeho vůli.

三人行，必有我师焉〔132〕

Kdykoli se procházím v doprovodu jiných,
vždy je mezi nimi jeden, od kterého se mohu učit.

士不可以不弘毅〔134〕

Učenec musí být rozhodný a vytrvalý...

士见危致命，见得思义〔136〕

Pro vznešeného člověka je přijatelné položit život...

逝者如斯夫，不舍昼夜〔138〕

„Všechno plyne stejně jako tato řeka, ani v noci,

ani ve dne nepolevuje.“

岁寒，然后知松柏之后凋也〔140〕

Teprve když přijde chladné počasí, vidíme, že pinie a cypřiše usínají jako poslední.

W

为政以德〔142〕

Ten, kdo vládne státu na základě morálky, toho jeho lid podpoří...

温故而知新〔144〕

Pakliže člověk dokáže získávat nové poznatky opakováním starých, může dělat druhým učitele.

我非生而知之者〔146〕

Nepřišel jsem na svět s vrozenými znalostmi...

吾日三省吾身〔148〕

Každý den se několikrát sebe ptám...

吾十有五而志于学〔150〕

Od patnácti let jsem se zabýval učením...

无欲速，无见小利〔152〕

Na nic nespěchej; neusiluj o drobné zisky.

X

小不忍，则乱大谋〔154〕

Nedostatek trpělivosti v maličkostech odsuzuje k nezdaru větší plány.

性相近也，习相远也〔156〕

Lidé jsou si od přírody navzájem podobní. Začnou se různit až postupem času vlivem odlišných zvyků.

学而不思则罔〔158〕

Číst a nemyslet při tom uvrhává člověka ve zmatek...

学而不厌，悔人不倦〔160〕

Studovat pilně a bez omrzení; učit ostatní a nikdy se tím neunavit.

学而时习之，不亦说乎〔162〕

„Není snad radost uplatnit ve správné chvíli, co se člověk naučil?“

Y

言顾行，行顾言〔164〕

Když člověk mluví, měl by myslet na své činy; když jedná, měl by myslet na to, co říkal.

一张一弛，文武之道也〔166〕

Zásadou králů Wena a Wua bylo nahrazovat napětí uvolněním.

益者三乐，损者三乐〔168〕

Jsou tři radosti, které jsou prospěšné.

A stejně tak jsou tři radosti, které jsou škodlivé.

益者三友，损者三友〔170〕

Jsou tři druhy lidí, s nimiž přátelit se je prospěšné, a tři druhy, s nimiž přátelit se je škodlivé.

有德者必有言〔172〕

Ctnostný člověk by měl říci něco hodného zapamatování.

有教无类〔174〕

Učím-li lidi, jednám s každým stejně.

愚而好自用〔176〕

Hlupák si o sobě s oblibou myslí, že je chytrý...

Z

朝闻道，夕死可矣〔178〕

Kdyby člověka ráno osvítila pravda, mohl by ten večer zemřít bez lítosti.

知之为知之，不知为不知 [180]

Chápeš-li to, čemu se učíš, řekni to; nechápeš-li to, řekni, že to nechápeš.

知之者不如好之者 [182]

Mít rád znalosti je lepší než je pouze získávat.

知者不惑，仁者不忧 [184]

Moudrý člověk není nikdy podvedený, ctnostný člověk není nikdy utrápený...

知者不失人，亦不失言 [186]

Moudrý člověk nenechá nikoho propadnout beznaději ani neplýtvá slovy nadarmo.

知者乐水，仁者乐山 [188]

Moudrý nalézá potěšení ve vodě; dobrý nalézá potěšení v horách.

志士仁人，无求生以害仁 [190]

Člověk, který je dobrý a má vznešené ideály, by neměl na úkor dobra lpět na životě, a raději volit hrdinskou smrt.

志于道，据于德 [192]

Drž se cesty směřující k tvému cíli, zakládej si na ctnosti.

质胜文则野，文胜质则史 [194]

Působí hrubě, když jednoduchost převažuje nad vytríbeností, a plytce, když vytríbenost převáží nad jednoduchostí.

中人以上，可以语上也〔196〕

Pokročilé vědění lze předat těm, jež převyšují průměr...

主忠信，无友不如己者〔198〕

Vznešený člověk by měl věnovat velkou pozornost věrnosti a poctivosti, a nepřátelit se s těmi, kdo mají nižší morálku než on.

自古皆有死，民无信不立〔200〕

Smrt provází lidstvo odnepaměti. Kdyby však lidé ztratili důvěru ve svou vládu, ztratil by stát svůj opěrný základ.